

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 7.6 Спорт, научна специалност „Теория и методика на физическото възпитание и спортната тренировка /вкл. МЛФ/“ на тема

Психолого-педагогически измерения на партньорството в спортните танци

към НСА „Васил Левски“, факултет Кинезитерапия, туризъм и спортна анимация, катедра Гимнастика

Автор на труда: докторант Миглена Борисова Бахчеванова

Научен ръководител: проф.д-р Юлия Мутафова-Заберска

Автор на рецензия: проф.дпн Яна Рашева-Мерджанова, Факултет по педагогика, СУ „Св. Кл. Охридски“

Представяне на кандидата

Миглена Бахчеванова е родена през 1984 г. и жизненият ѝ път е свързан и като личностно развитие, и образователно, и професионално със спортните танци – в детско-юношеска възраст е започнала като състезател по спортни танци; бакалърското и магистърското равнище на образование в НСА са тренировъски профил по спортни танци, а от 2012 г. е и редовен докторант в същото направление; от 2002 г. година трупа професионален опит като учител по танци, артист-изпълнител, инструктор, тренировъчар в различни спортни клубове и специализирани институции. Изглежда напълно логична и съзнателно мотивирана ориентацията на кандидатката да надгражда и да впише усилията си за развитие на спортните танци в България чрез работа на още едно равнище – научно-изследователското. Трите години редовна докторантура на Миглена Бахчеванова са преминали организирано и целенасочено за разработване на проблематиката за психологическите измерения на партньорството в спортните танци, която очевидно синтезира личния, образователния, професионалния опит на Миглена в служба на познавателно-изследователската ѝ насоченост.

Процедура и документация по конкурса

Всички етапи от процедурата по конкурса са преминали качествено и законосъобразно – двукратни предварителни обсъждания в първичното научно звено, заседание за вътрешна защита със съдържателно обсъждане на промените в труда, избор на състав на научно жури за официална публична защита с широко компетентностно и квалифицирано експертно участие на специалисти в основните научни полета, обхванати в изследването – теория и методика на тренировъчната и състезателната дейност по спортни танци, психология и педагогика. Документите по

конкурса съдържат цялата необходима информация за професионалния и образователен път на кандидатката, за подготовката ѝ по време на срока на докторантурата, за етапите в процедурата и за оформянето на научния труд. Подготвени са прегледно.

Рецензията специално фокусира **първо, педагого-психологическата и методическа съдържателна страна на труда и второ, методологическите му изследователски параметри** – постановка, логика, методическа кохерентност, и показаните умения на кандидата като млад изследовател да реализира чрез тях едно адекватно и с определени теоретико-приложни приноси научно изследване. Във всеки един от тези параметри трудът предлага и постижения, и разбира се, различни питания.

Съдържателна оценка на труда

Дисертацията се състои от увод, три основни части, библиография и приложения – общо 219 страници, от които 196 текст и 22 с. приложения. В *структурно-количествено отношение* частите са балансирани и показват умения на авторката да систематизира, организира и да представи изследователските търсения си в адекватна текстова форма. *Структурата* на труда в трите му части съответства на заявеното „дърво“ от цели и задачи на изследването.

Намерена е *благодатна обектно-предметна област* на изследване с възможности за разработване на перспективен и със сериозно значение проблем за развитие на спорта и за реалната подготовка на успешни състезатели по спортни танци в национален план. Коректно определени обект, предмет и изследователска извадка.

Достатъчна информираност на автора в основните проблемни области – психологическите аспекти на спортно-състезателната дейност в колективните и дуетни спортове; методико-тренировъчните особености на подготовката на състезатели по спортни танци. *Библиографската справка* включва автентично ползвани 148 източника /43 на кирилица, 103 на латиница и 2 интернетресурса/. Личи, че авторката е опитала да използва от първа ръка основни източници, свързани с водещите проблеми и аспекти на темата. *Присъстват българските основни автори-теоретици* и методици по спортни танци – Стоянова, Костов, Яновска.

Представени са *дизайн и програма* на емпирично равнище, осъществена е богата *емпирична процедура* на количествено статистическо изследване с 214 състезатели и 16 български треньори. Важно е, че част от състезателите са чуждестранни.

Заклучението на труда подчертава добре изследователските резултати и ги разграничава от произтичащите *първо, изводи* от научно-аналитична гледна точка и *второ, психолого-педагогически и методически препоръки* към конкретните адресати – състезатели и треньори.

Приложенията /9 на брой/ представляват използваните инструменти. Те никак не са малко и показват стремежа на авторката да обхване с пълноценен и адекватен инструментариум многоликостта на проблемите и да демонстрира емпирична изследователска култура. В приложенията са предоставени и българските /9 на брой/, и английските /6 на брой от 3а до 8а/ образци на въпросниците.

Езикът на авторката е професионално издържан, стилът съответства на научно-изследователското равнище на мислене, в педагого-психологически аспект терминологичният апарат е коректен /разбира се, и с някои корективни бележки/.

Библиографското оформяне на труда отговаря на изискванията за дисертация – правилно и според приетите научни стандарти ползване на източници и коректно цитиране.

Авторефератът отговаря на изискванията за библиографски документ, съответства на дисертационния труд, представя обективно научните приноси и публикациите на автора.

*Публикациите са достатъчни и значими. Те са 4 на брой /1 от тях на чужд език/, в съавторство с проф. Юлия Мутафова-Заберска, в специализирана научна периодика и сборник от конференция. *Препоръчвам* на Миглена Бахчеванова по-смело да се насочи и опитва в самостоятелно списване и публикуване на резултати от научните си търсения.*

Научни приноси

Освен като иновативни за настоящето, **приносите в науката** имат смисъл предимно като последици за бъдещето и в настоящото изследване поне в **четири посоки** – ползи **за танцьорите** в реалната спортно-състезателна дейност, **за треньорите** в методическото усъвършенстване на програмите за подготовка; **за следващи изследователи** на проблемната област; за **управленците и стратегите** на спортните танци в България. **Приемам** формулираните в автореферата научни приноси.

На теоретично равнище:

1. Направен е разностранен анализ на *психологическите аспекти и особености на партньорството* в спортните танци.

2. Налице е сериозен опит за *достигане до педагого-тренировъчни методически изводи* съобразно тези особености. Т.е., поета е **посока към систематизиране на психолого-педагогическите измерения** на партньорството в спортните танци.

На емпирично и приложно равнище:

3. Реализирано е *разнообразно, с богат инструментариум емпирично изследване* на 214 състезатели и 16 треньори на международни състезания, което дава богата информация и набор от данни. *И инструментариумът, и резултатите* от изследванията могат успешно да бъдат *ползвани от други изследователи* за развитие на научното направление.

4. Изведени са *практически значими изводи и препоръки*, ориентирани към *състезатели и треньори* за оптимизиране и развитие на партньорските отношения по време на тренировъчната дейност за постигане на по-високи спортни резултати и успехи в състезателните изяви.

Научните теоретико-приложни приноси са в периметъра на заявеното в конкурса професионално направление. Предстои още много работа за превръщането на тези изводи от обосновани препоръки в конкретни решения. Ето защо възникват и някои въпроси, и критични бележки към работата на Миглена Бахчеванова.

Критични бележки с конструктивна ориентация на препоръки за бъдещата активност на докторантката:

Методологията и методиката на научното изследване се появяват във Втора емпирична част. Но цел, обект и предмет на изследване, задачи и общи хипотези и очаквания, методи за работа са изначални маркери на изследването и в общия си вариант образуват *Постановка на изследването*, която го въвежда пред публиката. При подготовка на монографичен труд предлагам на автора да има предвид това обстоятелство.

Хипотезата и целта на изследването на с. 70 все още се нуждаят от прецизиране и смислово, и стилово, и чисто граматически.

Все още не се окроява добре *авторката концепция* като връзка между теория и емпирия и като ядро на изследването. Би било много подходящо в теоретичните части да се използва моделиране и да се онагледят чрез *схеми и модели* разнообразните типове партньорски връзки, йерархията им в психолого-педагогически аспект, което ще направи и тези части по-прегледни и комуникативни за читателя.

Ценно е, че психологическите въпросници включват и предврителен айтем за актуалното психическо състояние на попълващия ги. Но все още се забелязват някои *терминологични разминавания* – анкетната карта за треньори /Приложение №7/ е озаглавена „Тест“; в представянето на инструментариума на с. 72 отново всички инструменти се въвеждат като тестове. Един преглед на текста ще прецизира остатъчните несъответствия.

В извадката състезателите са в *широк възрастов диапазон*, но това не е изследван фактор. Добре е авторката по-ясно да уточнява точните изследователски променливи, защото читателят по-нататък логично очаква да намери отговор на някои въпроси.

Ориентацията към *водещи състезателни двойки* на международно състезание е подходяща и сполучлива. В перспектива авторката може да се насочи към опита на двойките-партньори върху *проблема на „изгарянето“ в състезателната дейност* и ролята на партньорството с родители в това отношение, особено в детско-юношеска възраст.

Предстои тепърва проучването на **„експертното мнение“ на всички заинтересовани и реални участници в спортно състезателната и тренировъчна дейност** – водещи специалисти академични преподаватели,

треньори, майстори-състезатели, управленци, родители /особено за детско-юношката възраст/ върху предложенията и решенията на авторката. **В настоящия вариант на дисертационното изследване това многообразие от реалните партньори в процесите го няма, авторката обхваща само състезатели и треньори**, но психолого-педагогическите измерения на партньорството неизбежно се детерминират и формират от активността, интересите, манталитета и волята и на всички останали участници. Очевидно е, че това са бъдещите измерения пък на изследванията в тази област, които са открити и за кандидатката.

Липсва снимков материал към протоколите за наблюдение– и като фотографски метод на изследване, и като приложения. А методът е завоювал авторитет и значимост в изследователските програми.

Въпроси – имат комплексен характер и провокират достигането до действителния смисъл и практическите ползи на научния труд. Те очакват кратък и конкретен отговор.

1. *Дали имаме и ако да – кои три неща кандидатката преценява, че си заслужава да се запазят и равиват като част от ценни български традиции в изследваното поле /свързани може би с българската наодопсихология/?*

2. *Какво би препоръчала докторант Бахчеванова по отношение на развитие на партньорството между самите треньори в национален и международен контекст и за разпространяване на опита на водещите майстори-треньори?*

3. *Смята ли авторката, че някои от препоръките /и кои/, направени от нея, се отнасят и за други партньори в процеса на спортно-състезателната и тренировъчна дейност – родители, управленци от федерацията и спортните клубове, мениджъри, рекламни специалисти, организатори и технически сътрудници?*

4. *И накрая като продължение на горното – можем ли да говорим за „специфична партньорска култура“ в тази област; нужни ли са подготовка и квалификация на кадрите в това отношение и има ли място този модул в квалификационните и образователни програми във висшето образование?*

Въпросите имат за цел да помогнат на автора по-автономно да заеме позиции и да продължи изследванията по отношение на стратегическото развитие на подготовката на успешни състезатели в България, но за резултатни изяви на международната сцена, чрез оптимизиране на партньорския контекст в тренировъчни условия, включващ всички реални и много важни участници в него.

Заключение

С убеденост и положителна оценка за

- актуалната и нарастваща значимост на проблематиката за развитието на спортните танци в България,

- плодоносната и перспективна изследователска находка на екипа автор-научен ръководител, адекватно фокусирана в обект-предметна цялост,
- стойностната осмислена теоретична част,
- показаните умения за технологическа и методическа коректност в изследователските процедури,
- конкретните теоретико-приложни приноси на изследването,
- законовосьобразната процедура и подкрепата на труда от първичното научно звено,
- сериозната интелектуална инвестиция на научния ръководител проф.д-р Юлия Мутафова-Заберска и на водещите специалисти в България в тази област,
- изследователската отзывчивост и настойчивост на кандидатката, проявени при многократните подобрения и усъвършенствания на текста и в съдържателно, и в структурно, и в езиково, и в техническо отношение, отчитайки множеството бележки и критики на широк кръг специалисти,

*подкрепям основанията на катедра Гимнастика, излъчила труда до етапа на публичната му защита, и предлагам присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 7.6 Спорт, научна специалност „Теория и методика на физическото възпитание и спортната тренировка /вкл. МЛФ/“ на докторант Миглена Борисова Бахчеванова, Факултет Кинезитерапия, туризъм и спортна анимация на НСА „Васил Левски“. **Защото комплексният резултат от усилията на екипа „научен ръководител-докторант-първично научно звено-други квалифицирани специалисти“ илюстрира и защитава красноречиво концепта за „психолого-педагогическите измерения на партньорството“ като универсален.***

15.12.2015
София

Рецензент:
/проф.дпн Яна Рашева-Мерджанова/